

N:o 12.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 105 och 117 §§ skiftesstadgan.

Ändringar i skiftesstadgan hafva vid innevarande riksdag föreslagits i två särskilda inom Andra Kammaren väckta och till lagutskottet hänvisade motioner, hvilka afgifvits af herr *Nils Wallmark*, n:o 59, och herr *Lasse Jönsson*, n:o 170, samt afse ändrad lydelse, den förra af 105 § och den senare af 117 § i berörda stadga.

Enligt lagen den 22 maj 1891 eger 105 § skiftesstadgan för närvarande följande lydelse:

När skiftesmannen på marken utstakat och rörlagt skiftet, samt anvisat delegarne deras egolotter, vare han skyldig att mot lösen, som, i fall den ej genast erlægges, genom kronobetjeningen, på skiftesmannens requisition, uttagas bör, meddela delegarne alla under förrättningen förda protokoll och afslutade föreningar, jemte ego-, häfde- och delningsbeskrifningarne; och skall i protokollet upptagas samt särskildt delegarne härvid tillkännagifvas, att förrättningen är slutad, och att den dermed missnöjde eger, på sätt 129 § innehåller, sina besvär till ordföranden i egodelningsrätten anmäla. Förenämnda handlingar skola mot bevis, som skiftesmannen koncepthandlingarne bifogar, lemnas till förvar hos den delegare inom skifteslaget, som öfrige delegare dertill utse, och hos hvilken en hvar, det åstundar, har öppet att handlingarna granska och afskrifter deraf taga. Försummar skiftesmannen att lemna protokoll och handlingar, efter hvad nu stadgadt är, ansvarare såsom för tjänstefel samt gifve handlingarne ut vid nytt, på hans bekostnad der-

till utsatt sammanträde; och hafva delegarne i ty fall att besvärstiden från denna sammanträdesdag beräkna.

Hvad nu är sagdt om skifte, gälle i tillämpliga delar äfven om egoutbyte, så ock om förrättning, som för det ändamål, 101 § omförmåler, hållits efter skiftes afslutande.

Herr Wallmark, med hvilken instämt herrar *N. Boström* och *Wikstén*, hemställer nu, att mellan lagrummets nuvarande första och andra stycken måtte inskjutas ett stadgande af följande innehåll:

Skiftesmannen är jemväl skyldig att, derest sådant yrkas, för delegarena, å förrättningsstället, tillhandahålla skifteskartan, utan särskild ersättning, under trenne dagar räknadt från afslutningsdagen.

Den formulering, motionären i sin hemställan gifvit paragrafen, kunde visserligen gifva anledning till det antagande, att motionären afsett jemväl en annan ändring i paragrafens lydelse, alldenstund den genom lagen den 22 maj 1891 tillagda slutmeningen i andra stycket: »så ock om förrättning, som för det ändamål, 101 § omförmåler, hållits efter skiftes afslutande» icke återfinnes i motionärens formulering, men motionärens framställning i öfrigt gifver vid handen, att utelemnandet skett oafsigtligt och sålunda får tillskrifvas allenast ett förbiseende.

Till stöd för sin ifrågavarande framställning anför motionären, att, då skiftesmannen enligt 115 § skiftesstadgan vore berättigad att låta med öfverlemnande af renoverad karta åt skiftesdelegarne anstå ett helt år från det ett skifte blifvit fastställt, deraf följde, att kartan under besvärstiden icke vore tillgänglig för skiftesdelegarne. Denna omständighet vållade, å ena sidan, att obefogade besvär, ledande till onödiga kostnader, ofta anfördes och å andra sidan, att besvär icke anfördes, som haft verkligt skäl för sig. I hvarje fall syntes den anmärkta omständigheten föranleda till att, der besvär öfver skiftesförrättning anfördes, desamma saknade nödig fullständighet och reda. I saknad af karta vore nemligen skiftesdelegaren icke ens i tillfälle att undersöka, huru vida längden och bredden af ett utlagdt skifte vore öfverensstämmande med kartan och öfriga skifteshandlingar och, i fråga om gradeeringen, kunde densammas lämplighet ej bedömas, då man ej alltid kunde veta, hvarest de egofigurer vore belägna, som delningsbeskrifningen i nummerföljd angäfve.

Lika med motionären anser utskottet önskligt, att skiftesdelegarne innan besvärstidens utgång sättas i tillfälle att med ledning af skifteskartan underkasta skiftesförrättningen pröfning. Motionären har sjelf antydt de fördelar, som af en dylik anordning med skäl böra kunna förväntas, och det gäller endast att gifva densamma en väl afpassad form, så att den, på samma gång den medför afsedt gagn för skiftesdelegarne, icke varder oskäligt betungande för skiftesmannen. I sådant hänseende kan emot motionärens förslag till en början anmärkas, att den tid, under hvilken skifteskartan skulle hållas tillgänglig för skiftesdelegarne, blifvit alltför knappt tillmätt, då densamma bestämts till allenast tre dagar. Särskildt gäller detta med hänsyn till förhållandena i landets nordligare delar. Vidare synes man icke kunna ålägga skiftesmannen att utan ersättning qvarstanna å förrättningsstället för att tillhandahålla skifteskartan åt skiftesdelegare, som önskar taga del af densamma.

Dessa och andra betänkligheter mot bifall till motionärens förslag, sådant detsamma föreligger, äro likväl icke af den beskaffenhet, att utskottet på grund deraf ansett sig böra vägra motionen sitt understöd, helst utskottet är öfvertygadt, att en anordning i den af motionären föreslagna riktning, om ock i en delvis annan form, bör kunna åvägbringas. En mera omfattande utredning af de på frågan inverkan omständigheter, än som inom utskottet kunnat åstadkommas, torde emellertid vara af nöden, och har utskottet vid sådant förhållande ansett lämpligast att frågan bringas under regeringens ompröfning.

Utskottet hemställer följaktligen,

- 1:o att Riksdagen, i anledning af herr Wallmarks motion, måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagstadgande derom, att karta öfver laga skifte skall hållas delegarne i skiftet tillhanda under viss tid efter skiftets afslutande.

Hvad härefter vidkommer den af herr Jönsson väckta motion, återupptager densamma den vid flera föregående riksdagar, senast 1891 års riksdag, behandlade frågan om en sådan ändring af 117 § skiftesstadgan, att tjänstetiden för ledamot i egodelningsrätt måtte bestäm-

mas till sex år med rätt för afgående ledamot att återväljas; och har motionären i sådant hänseende framlagt ett förslag angående ändrad lydelse af ifrågavarande lagrum af lika innehåll med det af lagutskottet vid 1891 års riksdag i utlåtandet n:o 23 framlagda.

I sitt ofvan omförmälda utlåtande, hvilket af motionären åberopats till stöd för hans framställning i ämnet, erinrade lagutskottet till en början, huru som förslag om bestämmandet af en viss tjänstetid för ledamöter i egodelningsrätt vid såväl 1884 års som 1887 års förra riksdag blifvit af utskottet tillstyrkta. Vidare anförde utskottet: »Då egodelningsrättens ledamöter hafva att deltaga i afgörandet af många magtpåliggande ärenden, för hvilkas rätta bedömande erfordras ej blott erfarenhet, utan ock åtskilliga andra egenskaper, synes det vara af vigt att ett vid val till denna befattning begånget misstag i fråga om en persons lämplighet därför må kunna rättas, och att en person, hvilken efter sitt inväljande blifvit genom hög ålder eller andra förhållanden för uppdraget mindre lämplig, icke kan komma att för obestämd tid kvarstå såsom ledamot af egodelningsrätt. Den nu gällande bestämmelsen, hvarigenom sist antydda förhållande möjliggöres, står ock i strid mot sjelfva den grund, folkets förtroende, hvarpå institutionen af folkvalda ledamöter i rätten hvilat. De förrättningar, i hvilka de i 19 § skiftesstadgan omförmälde gode män hafva att deltaga, och de ärenden, som handläggas af egodelningsrätt, synas för öfrigt stå i så nära samband med hvarandra och ställa så likartade fordringar på egenskaperna hos de personer, hvilka dermed skola taga befattning, att det icke är lämpligt, att olika bestämmelser gälla i fråga om val till gode män och ledamöter i egodelningsrätt. Då nu genom förordning af den 5 juli 1884 är stadgadt, att gode män utses för en tid af sex år, lärer följdriktigheten fordra, att samma föreskrift jemväl meddelas för val af egodelningsrättsledamöter.»

Lagutskottets på sådana skäl grundade hemställan om bifall till det då föreliggande förslaget godkändes af Andra Kammaren utan diskussion, hvaremot densamma blef af Första Kammaren afslagen.

Utskottet vidhåller i detta ämne de åsigter, utskottet flera gånger tillförene uttalat. Man har mot ifrågavarande förslag hufvudsakligen anmärkt, att detsamma skulle innebära ett till sina följder betänkligt

åsidosättande af grundsatsen om domares oafsättlighet äfvensom att man genom förslaget antagande skulle äfventyra den erfarenhet och sakkunskap, som erfordrades hos en egodelningsrättsledamot, men stode att vinna allenast genom en längre tids tjenstgöring. Bättre vore att bestämma en åldersgräns, utöfver hvilken ledamot i egodelningsrätt icke finge qvarstå. Huru beaktansvärda dessa anmärkningar än äro, hafva de likväl icke förmått rubba utskottets här ofvan uttalade öfvertygelse om lämpligheten af bestämmandet af en viss tjenstetid för domare af ifrågavarande slag. Hvad beträffar anmärkningen att en dylik åtgärd skulle innebära en kränkning af principen om domares oafsättlighet, vidhåller utskottet sin tillförene uttalade åsigt, att då den grund, hvarå uppdraget att vara ledamot i egodelningsrätt hvilat, endast och allenast utgör medborgares förtroende, bör, för den händelse detta förtroende af en eller annan anledning försvagats eller tilläfventyrs alldeles upphört, ett utbyte kunna ske såsom i fråga om nämndemän och gode män vid landtmäteriförrättning finnes bestämdt. Sant är visserligen att nämnden eger allenast kollektiv rösträtt, medan ledamöterna i en egodelningsrätt hafva hvar sin röst, men jemväl en hvar af nämndens medlemmar är ju domare, hvarförutom må beaktas, att betydelsen af nyss angifna skilnad mellan nämndens och egodelningsrätts ledamöter förringas deraf, att likasom domaren, om han får endast en nämndeman på sin sida, bestämmer häradsrätts beslut, så behöfver jemväl ordföranden i egodelningsrätt vinna endast en af ledamöterna för sin mening för att denna skall blifva rättens beslut.

I fråga vidare om förhållandet mellan gode männen och ledamöterna i egodelningsrätt må framhållas, hurusom, der laga förfall förefinnes för ledamot i egodelningsrätt, ojäfvig god man skall i hans ställe inkallas till tjenstgöring, och då nu skiftesmannen icke så sällan plägar använda egodelningsrättsledamot såsom god man vid skiftesförrättning, uppstår ofta dylikt förfall. Att förslaget antagande skulle innebära ett äfventyrande af den erfarenhet och insigt i skiftesärenden, som böra utmärka en egodelningsrättsledamot, torde icke behöfva befaras, då ju omval af en dugande förmåga, som sjelf vill qvarstå, har all sannolikhet för sig. Då vidare uppdraget att vara ledamot i egodelningsrätt är ett fullkomligt oaflönad förtroendeuppdrag, som icke i någon nämnvärd mån afser att utgöra ett vilkor för dennes existens, torde jemväl farhågorna, att den åsyftade förändringen skulle inverka menligt på egodelningsrättsledamotens sjelfständighet i utöfningen af hans domarekall, finnas åtskilligt öfverdrifna.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

2:o) att Riksdagen ville, med bifall till herr Jöns-
sons motion, för sin del antaga följande

Förordning

*angående ändrad lydelse af 117 § i stadgan om skiftesverket i riket
den 9 november 1866.*

Häriigenom förordnas, att 117 § i stadgan om
skiftesverket i riket den 9 november 1866 skall erhålla
följande lydelse:

Förste domstol i skiftesmål å landet är egodel-
ningsrätt i hvarje härad eller tingslag. Ordinarie do-
maren i orten är deri ordförande, derest icke, vid
hans förfall, efter hvad särskildt stadgadt är, annor-
lunda af vederbörande hofrätt förordnas, eller Kongl.
Maj:t på invånarnes gjorda anhållan eller eljest före-
komna anledningar, för större eller mindre distrikter,
skulle i nåder finna godt att särskild person dertill
utse. Ledamöterna i rätten utgöras af tre i landthus-
hållning kunnige, inom häradet eller tingslaget bo-
ende, bofaste män, hvilka, på föranstaltande af domaren
i orten, inför häradsrätten, genom socknefullmäktige,
efter förmedlade hemmantalet utväljas *för en tid af
sex år. Afgående ledamot kan återväljas.* Uppstår laga
förfall för ledamot, kalle ordföranden ojäfvig god man
i dess ställe. De inom socknarne i häradet eller tings-
laget valde gode män kunna ock till ledamöter uti
egodelningsrätten utses; dock få de icke såsom domare
handlägga skiftesmål, dervid de som gode män biträdt.

Ledamot i egodelningsrätt skall, innan han i rät-
ten inträder, domareed aflägga, der han ej den ed
förut svurit.

Stockholm den 14 februari 1893.

På lagutskottets vägnar:

A. LILIENBERG.

Herr *Annerstedt* har begärt få här antecknad, att han icke deltagit i utskottets behandling af ofvan omnämnda motioner.